

П'ЕСА АВГУСТИНА ВОЛОШИНА «БЕЗ БОГА НІ ДО ПОРОГА»: ХРИСТИЯНСЬКІ ЦІННОСТІ У ВИМІРАХ ЧАСУ

Анотація. П'єса «Без Бога ні до порога» А.Волошина написана на життєвому матеріалі 30-х рр. ХХ ст., коли відбувалися зміни у сферах політичного, соціального, культурно-життя краю. Письменник розгортає конфлікт на співвіднесенні розуму (знання) і віри в модерному часі. Дія драми веде до утвердження, що знання – це велика сила, яка може вплинути на оптимізацію господарювання, заможність громади, піднесення її культурного рівня. Проте навернення людей до прогресу, а також втримання їх у духовності та моральності можливі лише через християнську віру. Дійові особи п'єси, які сповідували християнські цінності: любов, прощення, працелюбність, каяття, привертають до села чудо і ласку Божу, що об'єднують односельців у активну спільноту. Письменник показує, що молоде покоління, сповідуючи знання та віру, вже готове формувати нове життя на своїй землі. Твір має ознаки п'єси мораліте.

Ключові слова: п'єса, драма-мораліте, конфлікт, християнські цінності, знання і віра, любов, каяття, прощення, чудо, ласка Божа.

Серед найвагомійших постатей нашого краю у ХХ столітті – мнс. Августин Волошин (1874-1945). Його сприймаємо не лише як громадського діяча, політика, Президента Карпатської України, а й як відданого народові духівника, педагога, науковця, редактора, літератора. Активна пора його діяльності припала на першу половину минулого віку, коли на його батьківщині, Підкарпатській Русі, почали відбуватися різкі зміни в політичній, соціальній, культурній, освітній сферах. Модерні ритми часу вимагали перетворень у свідомості народу. Як священнослужитель і педагог Августин Волошин приступив до освоєння нових перелогів, впроваджуючи у життя свої ідеали національного пробудження, духівницької справи, педагогіки, що брали витоки з життєвого подвигу о. Олександра Духновича, а також його послідовників: о. О.Штефана, о. В.Тегзи, о. Ю.Фірцака, о. І.Чучки, о. В.Гаджеги, о. Сільвая, о. П.Гебея, професорів Е.Рошковича, А.Камінського та ін. [3, с. 114-116]. На жаль, перше десятиріччя ХХ століття знекровило цей важливий рух у розвитку народу. Тому таким важливим вбачав Августин Волошин новий шанс для Підкарпатської Русі й заходився плекати нову громаду.

На той час (1918 – 1938 рр.) наша земля входила до складу Чехословацької республіки. Серед пріоритетів цієї країни – розвиток освіти. Популярним був вислів Т.Масарика: «Ми є народ Коменського! Ми повинні старатися далеко більше про шкільництво, його піднесення, про філософію і науку, як інші народи» [15, с. 56].

Саме шкільна справа стала одним із покликань А.Волошина: працював на педагогічній ниві з 1897 року, а з 1917-го по 1938 роки директором Ужгородської вчительської семінарії, написав книги з педагогіки, психології, методики викладання, а також «шкільні підручники і став провідним вченим педагогом краю» [9, с. 6].

У покликаннях пастирському та педагогічному є точки дотику – виховання людини. Якщо у па-

стирському служінні увагу більше спрямовано на дорослу громаду, то шкільна справа цілком зорієнтована на дитину, тобто – на майбутню спільноту. Проте базові цінності, на яких ґрунтується це виховання, спільні – християнські. А.Волошин у зверненні до Педагогічного товариства наголошував: «Релігія в середніх школах на Підкарпатській Русі має бути обов'язковим предметом» [11, с. 149], а також додавав, що виховання дітей має відбуватися в «природнонароднім дусі, що потребує передовсім упізнання самого себе, упізнання рідного краю, упізнання історії, землі, язика, літератури» [3, с. 121].

Ці чинники Августин Волошин переніс і на свою літературну творчість. А його твори, відповідно, втілюють, насамперед, дидактичну мету. Напевно, тому під час повернення до читачького загалу творчої спадщини А.Волошина, аналізуючи доробок письменника, Олекса Мишанич зауважував: «...це – типово просвітянська творчість, адресована конкретному, реально існуючому в той час читачеві, слухачеві й глядачеві, який уже в зрілому віці потягнувся до книжки, шукав в ній корисного і повчального читання» [8, с. 245-246]. Відтак, драматургічна творчість А.Волошина досліджується у літературознавстві побіжно. Мета статті – простежити апологію християнських цінностей Августином Волошином у п'єсі «Без Бога ні до порога».

Слід зауважити, що близько 90% населення нашого краю і становили саме малограмотні селяни, з яких тоді потрібно було будувати нову спільноту, дієво, на кожному кроці: у школі, церкві, загальних зборах, театральних виставах, читальнях тощо. Впровадження такої великої справи відбувалося через розуміння, що найправильнішими підходами в бесіді з громадою є первинно прості, зрозумілі категорії, адже серед тодішніх краян було популярним прислів'я: «Світ мудріє, а тим – пустіє» [1, с. 99]. Забігаючи наперед, зазначимо,

що такі прості «просвітянські підходи» дали добрі й доволі швидкі результати в культурному розвитку нашої землі.

П'єса Августина Волошина «Без Бога ні до порога» (1936) складається із трьох дій, які відбуваються у підкарпатському селі у 30-их рр. У творі йдеться про важливість змін, пов'язаних із: появою молодого покоління інтелігенції, можливістю утворення товариств самопомочі, відмовою від лихварських «послуг» корчмарів, роллю і значенням християнства в новому світі.

В епіцентрі подій драми опиняється сім'я Павловичів: син Петро, якому батьки дали можливість здобути освіту, відвертається від родинного гнізда і полишає в селі свою кохану – Анну Петрович; донька Олена, душа родини, яка виховувалася у Сестер Василянок, намагається повернути брата до сім'ї; водночас вона сприяє зародженню товариства самопомочі, кооперативного skleпу, очолює Дружество Жіночого домашнього промислу «Русинка»; батьки, Василь і Гафа всіляко підтримують доньку; долучаються до прагнень Олени вчитель Іван Світлун та Михайло Петрович (батько Анни); зрештою, Петро стає на бік Павловичів, Петровичів та вчителя Світлуна й присвячує своє життя рідній землі.

Театр, вважає А.Волошин, «має бути храмом, котрий проповідує правду, чистоту обичаїв, благородні ідеали культурної життя, має бути школою, в котрій можна багато доброму навчитися и котра вказує на наші хиби и на способи, як маємо их усунути, має бути громадянською інституцією, котра благородно має впливати на маси, проводити думки духового цивілізованого життя, котра раз сміхом, другий раз слезами примушує людей думати, розсуджувати над их вчинками, котра слабого підкріплює, а заблудившого направляє на праву дорогу» [12, с. 236]. Усі ці принципи віддзеркалені у п'єсі «Без Бога ні до порога».

Характери дійових осіб і їхнє значення у п'єсі «прив'язані» до прізвищ, які, в свою чергу, започатковані Святим письмом: Павловичі і Петровичі – добрі селяни, котрі беруть участь у розбудові села (прізвища утворені від імен Павло і Петро, якими були названі апостоли, що від них зародилася віра у Римі: «Хвалить же похвальними голосами Римська сторона Петра і Павла, бо од них увірувала в Ісуса Христа, Сина Божого...» [13, с. 197]); син Павловичів Петро – його вчинки і фінальний вибір корелюють зі зрадою апостола Петра, котрий тричі відрікся від Христа, а потім став «наріжним каменем», на якому постала нова церква; прагненням до Світла позначене прізвище вчителя Івана – Світлун («І сказав Бог: «Хай станеться світло!» І сталося світло. І побачив Бог світло, що добре воно, – і Бог відділив світло від темряви» [Буття, 3,4]); образ Олени теж окреслений символічним ім'ям, що в перекладі з давньогрецької означає «світла», «світло», а в християн асоціюється і з постаттю св. Елени; ім'я Павлови-

ча-старшого – Василь, одне з найпоширеніших у краї, що пов'язано з особливим шануванням св.Василія. Свято Василя прописане навіть у колядках: «...А другий же Празник – святого Василя...» («Добрий вечір тобі, пане господарю!»).

Цікаві також своєрідні «іменні перехрещення»: донька Василя виховується під керівництвом Сестер Василянок, тобто сестер чину Василя Великого (що, припускаємо, несе в собі ідею неперехрещеності християнських традицій греко-католицької церкви, які втілювалися не в останню чергу через товариство св.Василія Великого, що з нього починалося національне відродження краю в часи о. О.Духновича); Петро і Петровичі (наприкінці п'єси Петро оголошує про своє бажання одружитися із Анною Петрович); Іван Світлун і Олена (котрі теж утворюють у фіналі твору пару); сільські п'яниці Софилканич та Мудранинець, – комедійний дует п'єси, – їхні прізвища втілюють народне іронічне ставлення до пияків, котрі не працюють, а лише ведуть пустопорожні балачки, а по-народному – «мудрують» (прізвище Софилканич походить від слова «софія», що означає мудрість).

«Світло» п'єси, або її ідейне наповнення, струменить від образу Олени. Вона вихована так, що розуміє: «вищою цінністю, центром розгорнутої християнської системи визнається Бог, який виступає в якості абсолютного початку й абсолютного об'єкту аксіологічного ставлення» [10, с. 23]. Її життя підпорядковане великій любові, адже Бог є любов. Дівчина, виконуючи дві головні заповіді любові («1.Люби Господа Бога твого всім серцем твоїм, всією душею твоєю і всіми мислями твоїми. Це перша і найбільша заповідь. А друга подібна до неї: 2.Люби ближнього твого, як самого себе» [7, с. 218]), постає своєрідним провідником між поколіннями батьків і дітей, між чесною родиною і братом, між простолудом і вчителем.

Перше, що хоче змінити Олена, це спонукати вченого брата ходити в неділю до церкви. Вона пояснює присутнім, в тому числі корчмареві: «*є їх чимало, тих учених, що за своєю вченістю й про Бога забувають, не знаючи того, що нема правдивої вченості без побожності. Добра мало з того, пане корчмарю, такі люди тільки про себе дбають, бо серце їх каменіє без Бога*» [2, с. 278].

У словах Олени йдеться про християнську любов, яка полягає у вільній любові до Бога і ближнього, що й повинна формувати життя християнина [10, с. 26].

Дівчина, дізнаючись про негідний вчинок брата, котрий вступив у зговір з корчмарем Іцьком, для продажу земельного наділу сестри, аби роздобути собі кошти на подальше навчання, дає дозвіл на відчуження спадку: «*В мене нема любові до нього?.. Отже, значить, я любила брата й тепер люблю, і ця любов заводить мене, може, до того, що я роблю те, чого не слід було б робити: коли вам потрібна моя згода на продаж «Дідини», то я вам даю її*» [2, с. 284]. Любов до брата, незважаю-

чи на його справи, примушує її міркувати, що він «з роками трохи світа побачить і порозумнішає, цебто як суворе і неблаганне життя візьме його в свою роботу» [2, с. 289], і сподіватися, що «станеся зовсім несподівано таке, що переверне в одну мить його душу й розум. Але... Це вже було б чудо, а чи можемо ми, грішні, сказати, що заслужили його в Бога?» [2, с. 289]. Ці слова дівчини становлять прийом антиципації в п'єсі.

Коли ж Петро вирушає в далеку дорогу, то Олена просить хлопця помолитися: «Так, паки і паки, бо головне це, а не загороди оті, вищі школи... Коли хочеш, щоб і в вищій школі Бог не лишив тебе, – мусів би помолитись Йому перед від'їздом у церкві або хоч вдома... бо без Бога ні до порога» [2, с. 290]. На відмову брата вона обіцяє: «А щоб Господь не гнівався й боронив тебе й у дорозі, й там, далеко, на чужині, від усякого лиха, та, щоб знов навернув твою душу до Себе, то я помолюсь і за тебе. Більш не маю чого тобі дати» [2, с. 290]. Прощання з Петром затягується. Через це він не встигає на свій рейс. Автобус же, яким той мав їхати до Праги, потрапляє в аварію. Чудо, на яке не сміла очікувати вихованка Сестер Василянок, відбулося, що показує на силу віри і молитви щирої люблячої душі.

Після аварії автобуса, в якому міг би їхати й сам, Петро приймає в своє серце світлу любов. Він пізнає, вслід за сестрою, «агапе» – «божественну любов, що розуміється як добра воля, як непохитна рішучість шукати вищого блага для свого ближнього й дальнього, незалежно від того, люблять вони нас або ненавидять» [10, с. 25].

Еволюція характеру Петра, людини з освітою (що особливо шанується в селі), – магістральна лінія п'єси. Він відокремлюється від громади не лише своїм статусом вченості, але й способом життя – усі селяни в неділю в церкві, а він удома сам. Єдина його «компанія» в цей час – корчмар Іцько, з котрим мав давні справи (зичив гроші), а тепер піддається на вмовляння останнього сфальсифікувати на векселі підпис свого батька, та й планує з корчмарем продати Оленчину «Дідину». Справді, письменник показує, що самі знання ще не свідчать про високу мораль людини. Тож Петро, за якусь годинку часу, цілковито зраджує інтереси своєї сім'ї. Лише одне хлопця хвилювало: як далі складатиметься його життя в місті. Пораду Петровича: «От і ваш Петро міг би статися таким паном, якби свою ученість та вклав у господарство» [2, с. 281] – не сприймає, як і не розуміє слів старости: «Чи не спадало вам на думку, що село наше таке темне й опуцнене, бо наші діти, коли вивчатся, то замість нести просвіту й господарювати в ріднім селі, пхаються до міст, забуваючи про наш бідний народ, що від віку робить хліб свій нужденний, але – до цього часу не навчився робити як слід?» [2, с. 282].

Відкидає Петро й кохання до сусідської дівчини Анни, якій колись присягався. Нині він їй пояс-

нює: «Дітвацькі, дурні обіцянки і присяги ти взяла за щось поважне, коли з них тепер, як ми вже виростили з тих дитячих літ, тільки посміятися можна...» [2, с. 279]. На що Анна відповіла: «Що?.. Сміятися з любови?.. Ні, тепер і я бачу, що серце й душа твої порожні, що замість Бога й любові, пустка там, і дарма я заперечувала Олені, коли вона про це говорила мені...» [2, с. 279].

Через образ Петра письменник виходить на давні християнські дискусії про співвіднесеність знання (розуму) і віри. Не заперечуючи необхідності освіти, А.Волошин (закінчив теологічний лицей в м.Ужгороді, у Будапешті при високій педагогічній школі здобув диплом викладача фізики і математики горожанських шкіл) упевнений у необхідності віри, бо «універсальне право до культури принесла людству християнська віра» [3, с. 137]. Також віра дає шлях людині до висвітлення душі. Олена пояснює сучасне для неї життя: «Нинішня молодь вправляється спортом і голосно проголошує, що в здоровому тілі здоровий дух, але ж вправляє лише тіло, а про духа ані гадки» [2, с. 280]. Пік протистояння розуму і віри у п'єсі – це відмова Петра помолитися перед дорогою, і любов Олені, з якою вона молиться за брата. Бог відводить від цієї сім'ї лихо. Отже, у малому можемо покладатися на знання, а у великому – на віру.

Віра, яку нарешті приймає Петро в серце, змінює його: він чесно зізнається у змовництві з Іцьком, намагаючись виправити помилки; вирішує залишитися в селі і працювати на благо громади; повертає кохання Анни. Парубок припиняє скаржитися на долю, протиставляти себе родині і громаді, до нього приходять радість життя. Як зазначав Іван-Павло II: «...не можна розділити віру і розум, не позбавивши при цьому людину можливості належно пізнавати саму себе, світ і Бога» [5, с. 31]. Справді, через прийняття християнських цінностей Петро знаходить себе, своє місце на землі.

Визначає життя Петра в координатах села – праця. Поки він не починає трудитися пліч-о-пліч з іншими, а нудиться у батьківській хаті, доти він чужий серед своїх. У праці повсякчас перебуває Олена: вона й «предсідателька» підприємства «Русинка», яке поволі стає на ноги, і дівчата села завдяки йому можуть заробляти гроші, вона й допомагає батькам у господарстві, вона несе й просвітницькі ідеї у сільську громаду. Опертям її на ниві оновлення виступає вчитель Іван Світлун, діяльність котрого також визначена словом – праця. Він береться не лише за сферу освіти, а формує свідомість «великого чоловіка – громади» [2, с. 286]. Олена спостерігає: «...пан учитель розривається від навалу праці, а більш – або нема людей підхожих до дружественного діла, або коли хто й є, то байдужий чи ворожий... Ах, праці, праці – стільки ще тої праці треба, щоб перелоботи тую темноту й ворожі сили!» [2, с. 291].

Отож у п'єсі розкривається ще одна складова християнських вартостей – цінність праці, яка розуміється як «божественне покликання і борг перед Богом» [10, с. 27].

«Праці поле» є тією межею, що відділяє у п'єсі родини Павловичів, Петровичів, вчителя Світлуна від корчмаря Іцька та сільських п'яничок Софилканича та Мудранинця. Шинкар збагачується за рахунок лихварських оборудок та споюванням селян, а Софилканич та Мудранинець теж далекі від праці, бо завжди нетверезі. Письменник будує сюжет таким чином, що саме ці чоловіки поширили наклеп на вчителя Світлуна, котрого «за провину» мали б звільнити з посади. Проте люди добре розуміють, що підбурих на цю дію Софилканича й Мудранинця корчмар, статки котрого почали зменшуватися через роботу самопомочі. Помста Іцька мала наслідки лише для «заніяк», бо їх звинуватили у наклепі, тому вони *«три місяці криміналу відсиділи»* [2, с. 304]. Коли ж повернулися до села протверезілі, то обіцяють громаді: *«із посліднього стягнемоя, щоб і собі вступити за членів до наших дружеств і бути хоч трохи схожими на людей... Простіть!»* [2, с. 305].

Розвиток характерів відбувається за християнськими канонами: і Петро, і Мудранинець, і Софилканич вчиняють гріх, далі вони проходять акт каяття. Оскільки вони щирі у своєму каятті, то прозирають – нагороджуються ласкою Божою. Водночас ласка Божа спрямована і на всю сільську громаду, яка виявила віру, надію і любов у ставленні до чоловіків. Олена підсумовує: *«Все діло в ласці Божій: Господь покарає, Господь і вознесе всякого, хто звернеться до Нього»* [2, с. 306].

Власне, особливий акцент письменником ставиться на жіночі образи: Олена настійним моралізаторством, вчинками та молитвами навертає брата та й інших селян до християнства у вимірах нового часу; Анна любов'ю і прощенням повертає собі Петра; Гафія, що виправдовує вчинки селян, бо вони хоч *«побожні, та темні»* [2, с. 296]; сільські дівчата, працюючи у Дружестві, співають лише релігійних пісень, присвячених Богородиці:

*Пречиста Діво, Мати руського краю,
З ангелами святими Тя величаю.
Ти зрішників з якої муки
Через Твої спасаєш руки,
Не дай пропасти* [2, с. 288].

Августин Волошин вважав, що пильну увагу слід приділяти вихованню дівчат, надаючи їм освіту дещо іншого характеру, ніж хлопцям, і наполягаючи, щоб юнаки і дівчата виховувалися окремо. На жінці-добрій християнці, припускав письменник, й постане оновлена громада, яка підтримуватиме й освіченість, і віру. Про це йдеться і в самій п'єсі.

Драматичний твір завершується символічно. Молодь: Петро та Анна, Іван та Олена оголошують про намір одружитися. Це збігається зі святом обжинків. Отже, село мовби збирає врожай і на

ниві земельній, і на ниві продовження роду. Цінність шлюбу теж вважається важливою ознакою християнства. Тому одруження стає для двох пар винагородою за тривалу працю і сильну віру. Підкреслює письменник, що саме молоде покоління зуміло домовитися між собою, простити сумнівні вчинки одне одному, допомагати, любов'ю привернути до себе *«великого чоловіка»*. Тому шлюб вважаємо ласкою Божою для двох *«чесних характерних народовців»* та їх наречених.

Таким, певно, хотів бачити А.Волошин село, що йде назустріч перетворенням, яким радів сам: *«Підкарпатська Русь иде на зустрічу золотому сонцю, сонцю правди, свободи и цивілізації»* [12, с. 235].

До порогу нового світу підвів краян о. О.Духнович, проголошуючи устами Богобая (п'єса *«Добродітель превішаєт богатство»*): *«Бо если всегда лем при давніх обичаях постанеме, то всегда будеме там, де отці наші морилися, а если еден другого спомагати будеме, то не за довгоє время вирости можеме в народ великий і світу полезний»* [4, с.140]. Августин Волошин показав сучасникам, яке життя можливе тоді, коли: *«викотився уже возик нашого народного житя изпод темної, соломяної стрихи»* [12, с. 235].

Олекса Мишанич, визначаючи характер цього твору, називає його п'єсою-мораліте [8, с. 251], традиції якої зароджуються в давній шкільній драмі. Проте тут варто додати що п'єса *«Без Бога ні до порога»* сягає корінням драми-мораліте, бо в інтерпретації ХХ століття тут немає дійових осіб *«персоніфікованих алегорій, що відповідали системі етично-моральних понять Церкви Ісуса Христа про християнські чесноти і протилежні їм головні гріхи...»* [14, с. 72], чи звертання до біблійних епізодів [14, с. 72], але морально-виховна мета п'єси очевидна. А зважаючи на релігійність краян і активну участь греко-католицької церкви в їхньому житті, розуміємо, що кут висвітлення теми А.Волошин обрав раціонально: активним вірникам показав користь знання (розуму) в господарюванні, а освіченим – необхідність віри у вирішенні великих справ.

П'єса *«Без Бога ні до порога»*, наскільки відомо, не була поставлена на професійній театральній сцені Ужгорода. Припускаємо, що вона писалася для аматорського театру, що розвивався під егідою церкви [6, с.130]. *«Виконавцями в цих п'єсах були члени релігійних організацій у навчальних закладах – семінаріях, гімназіях. Вистави відбувалися з нагоди релігійних свят чи подій»* [6, с. 130]. Було бажання в церковних колах, аби по селах активізувалися духівники і персонально бралися за справу керування театральними гуртками [6, с. 131]. Думається, що п'єса *«Без Бога ні до порога»* написана і з метою розбудови *«церковного»* театру, а її сценічне життя пов'язане з драматичним гуртком учительської семінарії [8, с. 252], посаду директора якої обіймав тоді А.Волошин.

Таким чином, п'єса «Без Бога ні до порога» А.Волошина написана на життєвому матеріалі 30-х рр. ХХ ст., коли відбувалися зміни у сферах політичного, соціального, культурного життя краю. Письменник розгортає конфлікт на співвіднесенні розуму (знання) і віри в модерному часі. Дія драми веде до усвідомлення, що знання – це велика сила, яка може вплинути на оптимізацію господарювання, заможність громади, розвиток її культурного рівня. Проте навернення людей до прогресу, а також втримання їх у чистому мораль-

ному руслі можливі лише через християнську віру. Дійові особи п'єси, які сповідували християнські цінності: любов, прощення, працелюбність, каяття, привертають до села чудо і ласку Божу, що об'єднують односельців у активну спільноту. Особливе місце в розбудові громади посідають жіночі постаті: Олена, Анна, Гафа, дівчата, котрі мудрістю і незламністю характеру неначе освітлюють шлях до нового. Письменник показує, що молоде покоління, сповідуючи знання та віру, вже готове формувати нове життя на своїй землі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Агій Ф. «Світ мудріє, а тим пустіє» // Учитель. Прилога «Урядового Вісника школьного oddіла цивільної управи Подк.Руси». – Ужгород, 1925. – Рочник IV. – С. 99-101.
2. Волошин А. Без Бога ні до порога: п'єса в трьох діях // Волошин А. Твори. – Ужгород: Гражда, 1995. – С.274-308.
3. Волошин А. Твори. – Ужгород: Гражда, 1995. – 447 с.
4. Духнович О. Добродітель превішає багатство: ігра в трьох дійствіях // Духнович О.Твори. – Ужгород: Карпати, 1993. – С.107-142.
5. Енцикліка святішого отця Івана-Павла II до єпископів католицької церкви про співвідношення віри і розуму. – Київ-Львів, 2000. – 152 с.
6. Ігнатович Г. Від гасниці до рампи: Нариси з історії українського театру на Закарпатті. – Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2008. – 344 с.
7. Катехізм християнської віри. – Ужгород: Карпати, 1992. – 232 с.
8. Мишанич О. Августин Волошин як літератор // Карпатська Україна і Августин Волошин: Матеріали міжнародної наукової конференції «Карпатська Україна – пролог відродження Української держави» (Ужгород, 11-12 березня 1994 року) / відп. ред. – проф. П.П.Чучка. – Ужгород: МПП: «Гражда», 1994. – С.243-253.
9. Мишанич О., Чучка П. Августин Волошин (1874-1945): [передмова] // Волошин А. Твори. – Ужгород: Гражда, 1995. – С.5-36.
10. Пирог Г. Особливості системи християнських цінностей. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/23261/1/2004>
11. Підкарпатська Русь: Часопис посвячений познанню родного краю и педагогічним справам. – Ужгород. – 1926. – 15 юнія. – Чис.6.
12. Промова директора Августина Волошина при одкрыті Руського Театру товариства Провіти в Ужгороді дня 15 януаря 1921. року// Д-р Бирчак В. Руська читанка для IV. кляси гімназійної і горожанських школ. Взори поезії и прози. – Прага, 1926. – С.235-237.
13. Іларіон Київський. Слово про закон і благодать // Давня українська література: Хрестоматія / упоряд. М.М. Сулима. – 4-та вид. – К.: Освіта. – 656 с.
14. Сулима М. Українська драматургія XVII-XVIII ст. – К.: ВД «Стилос», 2010. – 368 с.
15. Учитель. Прилога «Урядового Вісника школьного oddіла цивільної управи Подк.Руси». – Ужгород, 1925. – Рочник IV. – 300 с.

Oleksandra Ihnatovych

Christian values through dimation of time in Avgustyn Voloshyn's play "Without god not to the threshold"

Summary. Avgustyn Voloshyn's play "Without God not to the Threshold" was written on material from life of 30's of XXth century when there have been changes in area of political, social, cultural life of the region. Writer develops conflict through correlation of intellect (knowledge) and faith in modern time. The action of play leads to confirmation of knowledge as a great strength that can act upon production process, prosperity of community, development of people cultural level. However converting people to progress and keeping them in spirituality and morality is possible only through Christian faith. Characters of play professing Christian values such as love, forgiveness, diligence, repentance, attracted to the village miracle and God's caress which unit peasants into active community. Writer shows that young generation confessing knowledge and faith is already ready to form new life on their own land. The writing has features of morality play.

Key words: play, morality drama, conflict, Christian values, knowledge and faith, love, repentance, forgiveness, miracle, God's caress.

Одержано 20.03.2018 р.